

ІСТОРІЯ ФУТБОЛУ З ДАВНІХ ЧАСІВ ДО НАШИХ ДНІВ

Грати у м'яч людина навчилася з давніх-давен. На давньоєгипетських пам'ятниках можна побачити фігури людей, які грають з якимись круглими предметами.

У Давній Греції гра у м'яч, яку називали «сферомахія», тобто «битва з м'ячем», була одним із видів гімнастики; уже тоді у м'яч грали дві «партії», тобто команди. В «Одіссей» Гомера згадується про те, що дочка царя феаків Навзікая грала у м'яч зі своїми подругами.

Улюбленою розвагою гра у м'яч була в Давньому Римі. Збереглися описи різних видів м'ячів: малий суцільнолитий м'яч називався «піла», середній, набитий пір'ям, — «паганіка», а великий, надутий повітрям, — «фолліс». М'яч відбивали рукою, на яку надягалось щось схоже на рукавичку-пастку хокейного воротаря. У грі «тригон» брали участь три партнери, які утворювали трикутник і перекидали м'яч один одному. Існував у Давньому Римі й «майже футбол» — гра під назвою «гарпастум», де м'яч відбивали ногами.

Грали у «ножний м'яч» і в часи Середньовіччя; тоді ж уперше з'явилися «криті стадіони» — великі приміщення для гри.

У Новий час у Європі теж із задоволенням ганяли м'яч: це було публічне видовище, яке організовували особливі спортивні товариства. Ще один різновид «майже футболу» під назвою «кальчо» вигадали італійці. Подейкують, що саме вони завезли кальчо на Британські острови, хоча англійці категорично заперечують цю версію.

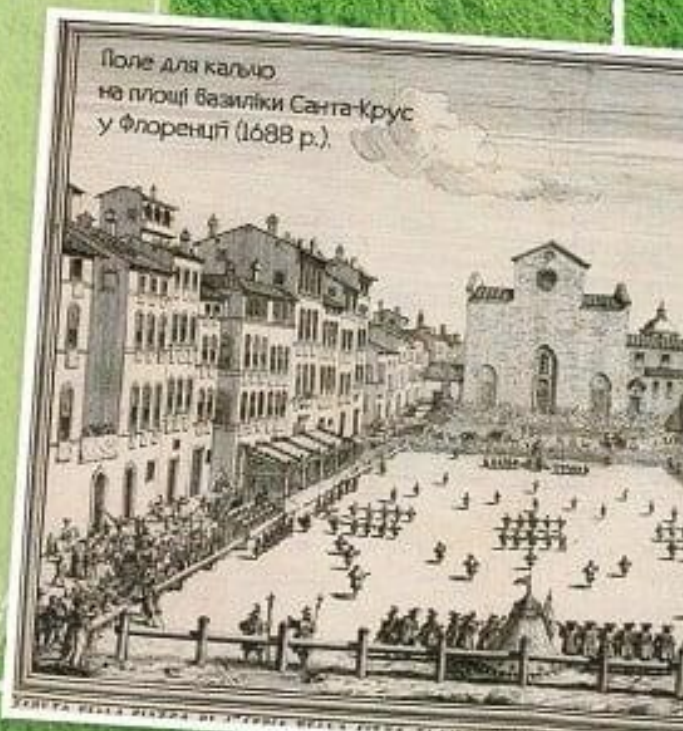

Наскальне зображення футболіста в стародавньому комплексі Тепалтіла (Мексика)

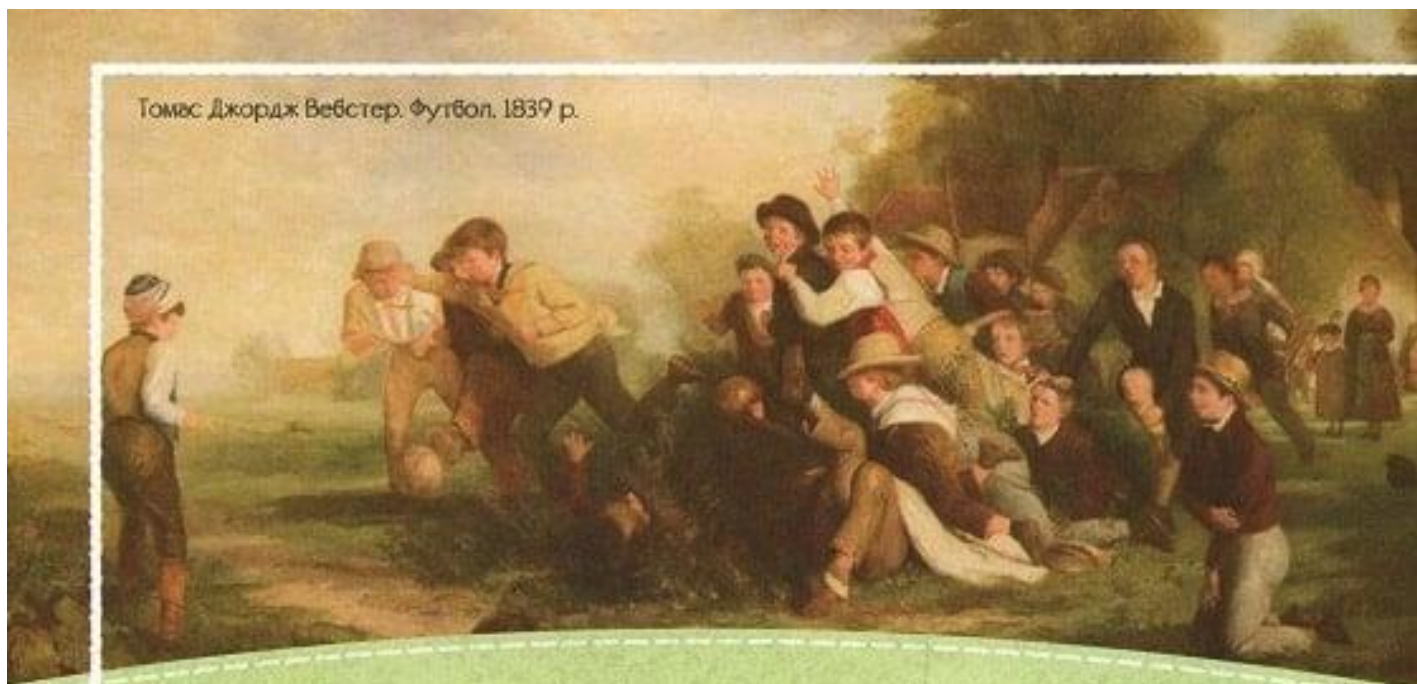
Офіційна назва звичного для нас футболу — «association football», тобто «футбол за правилами Асоціації». Ці правила було ухвалено в XIX столітті в Англії, щоб відокремити «наш» футбол від іншого виду гри в м'яч — rugby football.

3

Поле для кальчо на площі базиліки Санта-Крус у Флоренції (1688 р.).

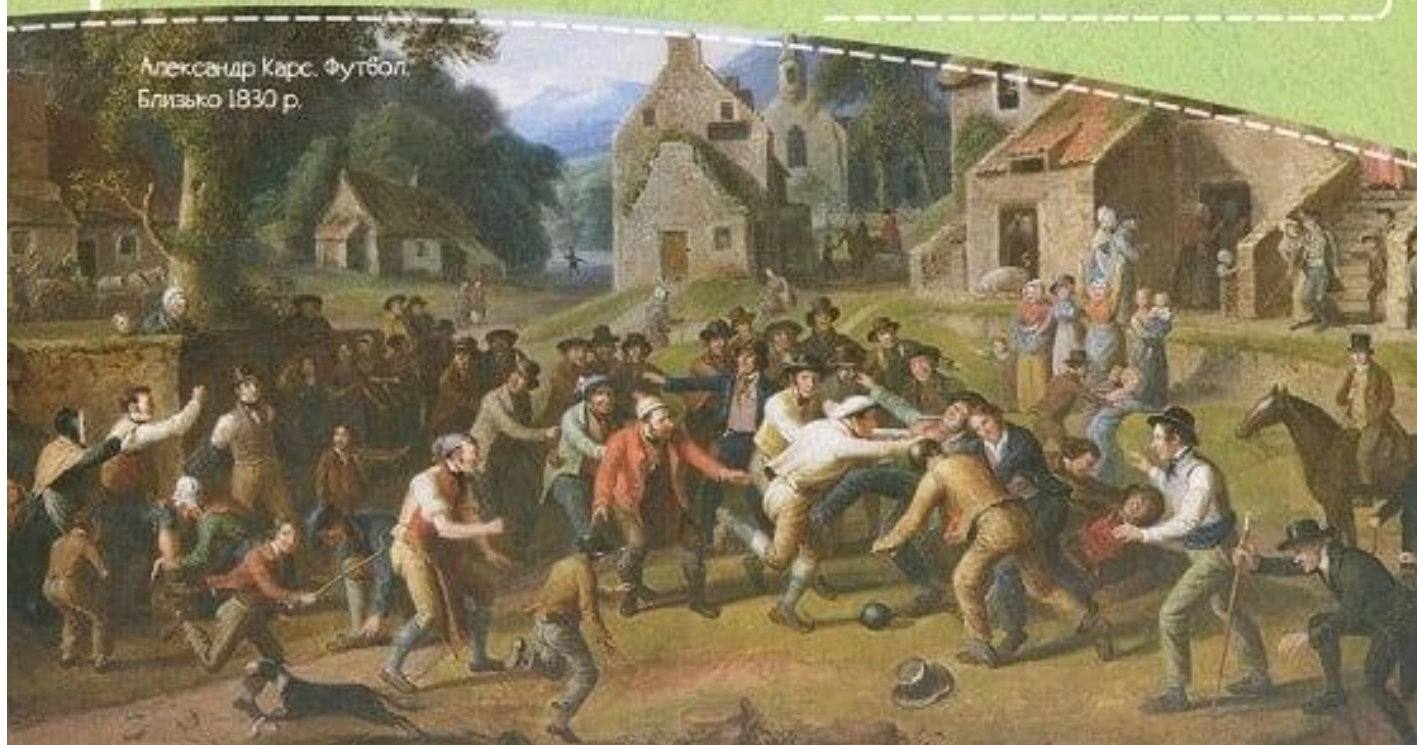
Томас Джордж Вебстер. Футбол. 1839 р.

4

Старовинний англійський футбол був розвагою простолюду. Метою гравців було забити м'яч у подобу воріт, і заради цього учасники гри не обмежували себе в засобах. Напевне, побачивши футбол XVI століття, сучасний уболівальник сприйняв би його за масову бійку. Футбольні баталії в ті часи часто перетворювалися на справжні бойовиська з пораненими й навіть убитими. У 1542 році король Генріх III заборонив «варварський» спорт: порушники-любители спорту могли легко опинитися за ґратами. «Ніхто більше не гратиме в таку вбивчу і криваву гру, що сіє ненависть і ворожнечу!» — зазначалося в королівському указі. До речі, формально цей указ був скасований лише 1842 року. Невдовзі після скасування суворої монаршої заборони, у 1848 році, студенти Кембриджського університету розробили власний устав футбольних правил, який, утім, не відрізнявся спортивністю: у ньому дозволялося застосовувати підніжки, бити суперника по ногах і затримувати його руками.

Александр Карс. Футбол.
Близько 1830 р.

1863 рік став доленосним для майбутнього футболу. Тоді Футбольною асоціацією Англії були офіційно ухвалені «Дванадцять основоположних правил» футболу. Ось вони в скороченому вигляді.

1. Максимальна довжина поля має складати 200 ярдів, максимальна ширина — 100 ярдів; межі поля мають бути позначені прапорцями. Ворота являють собою дві вертикальні стойки, розташовані на відстані 8 ярдів одна від одної, без стрічки або перекладини на них.

2. Команди вибирають ворота за допомогою підкидання монети. Гру розпочинають ударом по м'ячу, розміщеному в центрі поля.

3. Пілся забитого гола команда, що пропустила його, розпочинає гру. Команди міняються воротами після кожного забитого гола.

4. Гол вважається забитим, якщо м'яч проходить між двома стійками воріт або між ними в проміжку між ними, на будь-якій висоті.

5. Якщо м'яч перетинає лінію поля, то той гравець, який не останнім торкався м'яча, повинен укидати його з того місця лінії поля, де м'яч перетнув її під прямим кутом.

6. Після того як гравець б'є по м'ячу ногою, будь-який гравець тієї ж команди, який знаходиться ближче до воріт суперників, вважається в положенні поза грою і не може торкатися м'яча або у будь-який спосіб заважати іншому гравцеві зробити це, якщо той перебуває у грі.

7. Якщо м'яч виходить за лінію воріт, а гравець команди, лінію воріт якої м'яч перетнув, торкнувся його раніше від гравця протилежної команди, то один із гравців його команди повинен ударом ноги вибити м'яч з лінії воріт з місця навпроти того, де гравець торкався м'яча.

8. Якщо гравець правильно впіймав м'яч, то він виконує вільний удар, якщо одразу ж позначив це місце на полі підбором; для того щоб виконати цей удар, він може відійти назад на будь-яку відстань.

9. Не дозволяється бігти з м'ячем.

10. Не дозволяються підніжки або зачепи суперника; не можна хапати або штовхати суперника руками.

11. Не дозволяється кидати м'яч або передавати його іншому гравцеві руками. Не дозволяється за жодних обставин піднімати із землі руками м'яч, що перебуває в грі.

12. Гравцям не дозволяється носити захисні штифти, металеві пластини або гутаперчеві накладки на підошвах чи підборах їхнього взуття.

Порівнявши «основоположні» й сучасні правила, можна впевнитися в тому, що корінні принципи футболу мало змінилися за півтора століття.

Отже, з кінця XIX століття футбол розпочав свою переможну ходу по планеті. Про розвиток міжнародних змагань і зростання престижу цього виду спорту ти прочитаєш на сторінках цієї книжки.

Сьогодні футбол — спорт номер один у світі. ФІФА — Міжнародна федерація футболу — включає 207 країн-членів, а це більше, ніж країн-членів в Організації Об'єднаних Націй! Футбольних уболівальників у світі так багато, що ніхто не наважується їх злічити: це число включає сотні мільйонів людей. У світі зареєстровано 1,5 мільйона футбольних команд і 300 тисяч професійних клубів. Це величезна цифра!

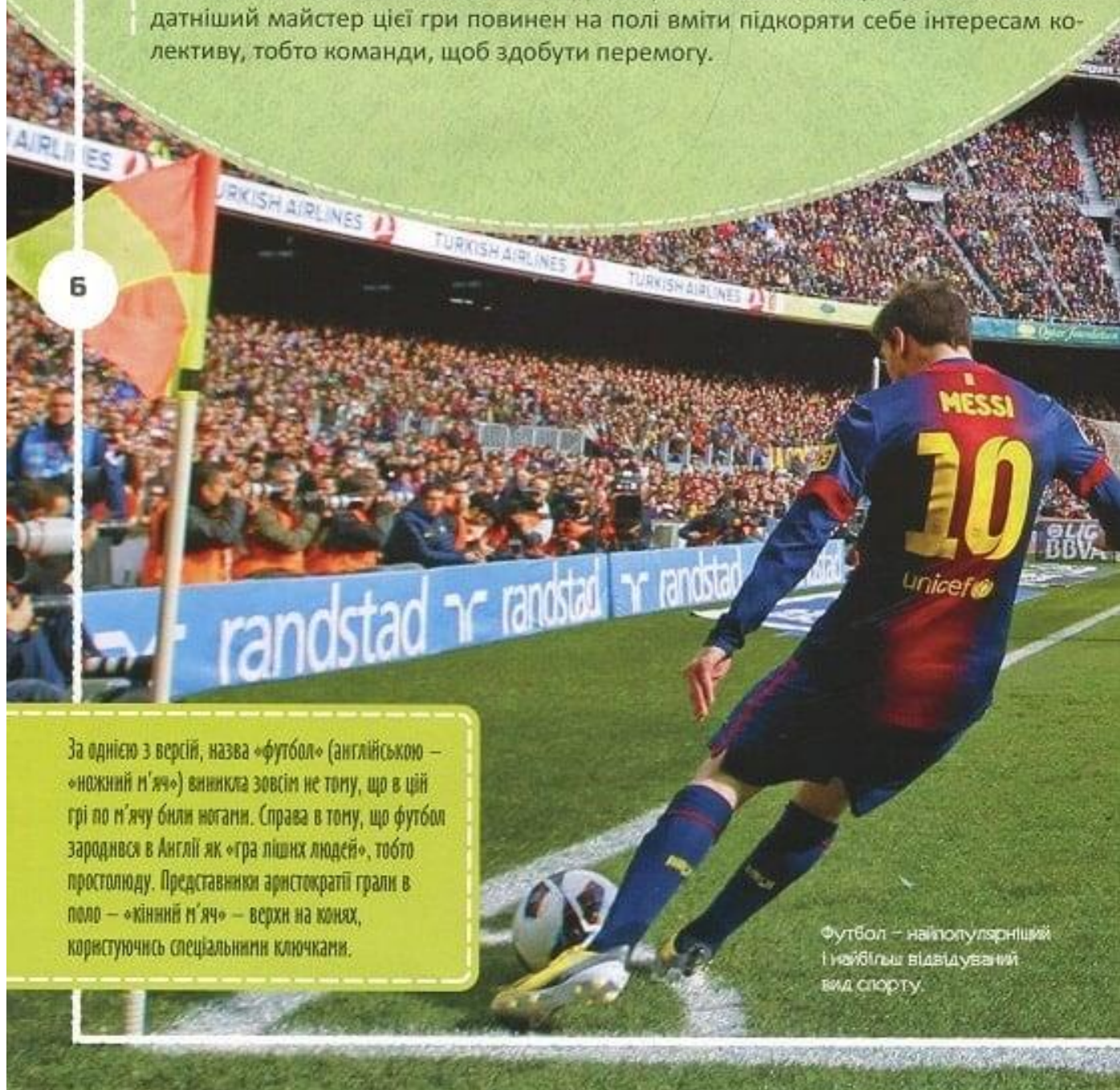
Близько 50 найбагатших футбольних клубів мають бюджет понад 100 мільйонів доларів кожний, а вартість таких клубів, як «Барселона» та «Реал Мадрид», перевищує 1 мільярд доларів.

У чому ж секрет привабливості футболу? Напевне, в тому, що навіть найвидатніший майстер цієї гри повинен на полі вміти підкоряти себе інтересам колективу, тобто команди, щоб здобути перемогу.

6

За однією з версій, назва «футбол» (англійською — «ножний м'яч») виникла зовсім не тому, що в цій грі по м'ячу били ногами. Справа в тому, що футбол зародився в Англії як «гра ліших людей», тобто простолюду. Представники аристократії грали в поло — «кінний м'яч» — верхи на конях, користуючись спеціальними ключками.

Футбол — найпопулярніший і найбільш відвідуваний вид спорту.

ФУТБОЛ: ЯК ЦЕ ВЛАШТОВАНО

Уперше футбольний матч був показаний по телебаченню в прямому ефірі 1937 року в Англії.

На планеті, напевне, немає людини, яка ніколи, нехай упівока, не бачила б футболу — по телевізору, на рекламному щиті, в Інтернет-рекламі. Футбол став невід'ємною частиною нашого життя.

Щоб зрозуміти всю красу і привабливість цієї гри, треба хоча б раз відвідати стадіон. Лише тут, серед загального пожвавлення, шуму та буяння яскравих барв, цей вид спорту розкривається у всій своїй повноті й довершеності.

Як же влаштований складний і точний механізм під назвою «футбол»? Які явні і таємні пружини рухають ним, примушуючи, без перебільшення, обертатися всю планету?

Слово «футбол» не всюди зрозуміють правильно. У США і Канаді під словом «футбол» розуміють, відповідно, американський і канадський футбол, в Австралії і Новій Зеландії — регбіліг (різновид регбі), в Ірландії — гельський футбол (він також нагадує регбі). В англійськомовних країнах звичний для нас футбол називають «сокер».

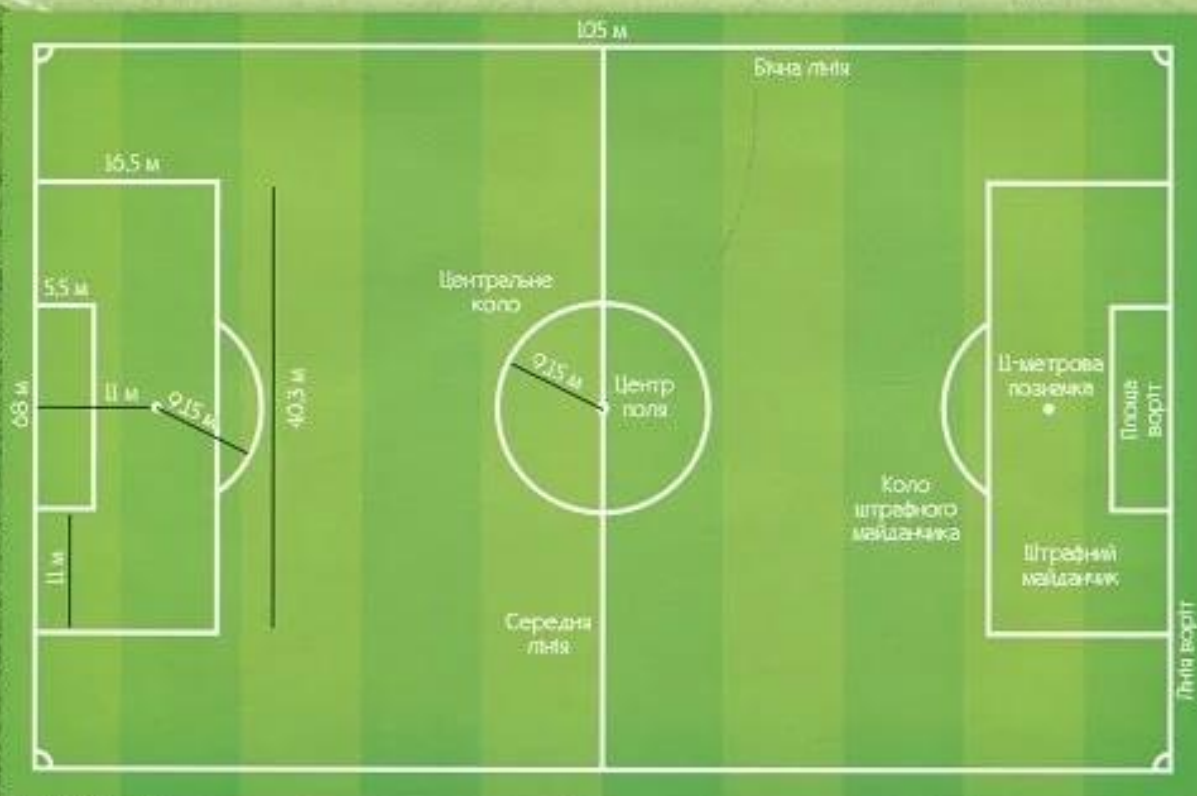
Футбол — найсуттєвіша
з несуттєвих речей.

Франц Бекенбауер

ФУТБОЛЬНЕ ПОЛЕ

Зелений прямокутник футбольного поля милий серцю будь-якого вболівальника. Тут, на футбольній арені, творяться дива майстерності, витривалості, мужності.

Футбольні поля в усьому світі мають приблизно однаковий розмір — ФІФА рекомендує довжину 105 м і ширину 68 м (площа — 7140 м²). Як показав досвід, саме такий розмір поля дозволяє зробити футбол найбільш видовищним.

Футбольне поле.

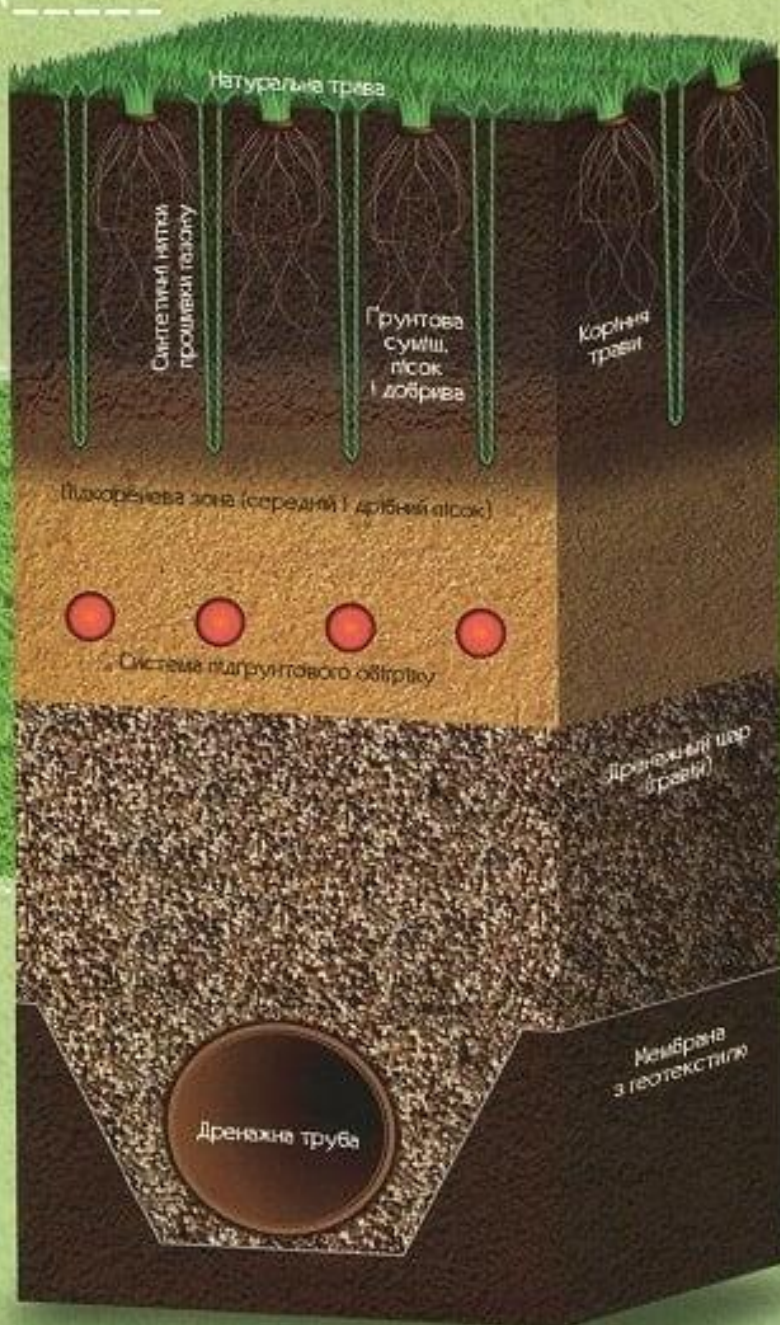
Розмітка поля виконується лініями шириною не більше 12 см (5 дюймів); ці лінії входять у площу фігур, які вони обмежують. Усі лінії повинні мати однакову ширину.

У кутах поля обов'язково мають бути встановлені прапорці на флагштоках заввишки не менше 1,5 метра.

Хороший футболіст бігає зі швидкістю близько 30 км/год, тобто він може пробігти стометрівку від воріт до воріт приблизно за 12 секунд. А всього протягом матчу гравці пробігають у середньому 10 км. При цьому найменше доводиться бігати воротареві, а більше за всіх — гравцям атаки. Взагалі, футбол — найбільш «кілометражний» вид спорту, після марафонського бігу, звісно.

Футбольне поле влаштоване не так просто, як це може здаватися. Під його поверхнею розміщені труби обігріву, які вмикають у прохолодну погоду, труби дренажу та аерації — насичення повітрям.

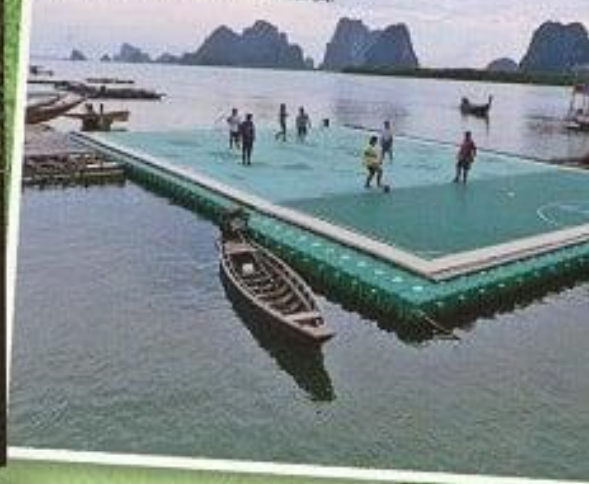
Під трав'яне покриття футбольного поля обов'язково вкладається суміш кварцового піску і гумових гранул — останні роблять поверхню рівною і забезпечують правильний підскок м'яча. Трав'яне покриття вимагає регулярного поливу та стрижки.

Футбольний газон.

Перша згадка про штучну траву належить до 1965 року. У Г'юстоні (штат Техас) дослідницька група під керівництвом Девіда Чейні (декана Текстильного коледжу Університету штату Північна Кароліна) створила перший штучний трав'яний газон під назвою «AstroTurf».

Іноді футбольні майданчики бувають навіть пливучими. Рибальське село Ко Пайї, провінція Пханнга, Таїланд.

У тих країнах, де клімат не дозволяє виростити траву ранньою весною й пізньою осінню, використовуються штучні газони. Штучне покриття теж потребує догляду: його прочісують, щоб вирівняти і підняти ворсу.

ЗМІСТ

Історія футболу з давніх часів до наших днів	3
Футбол: як це влаштовано	7
Футбольне поле	8
Ворота	10
М'яч	12
Гравці й номери	14
Футбольна форма і клубні кольори	16
Бутси	18
Час	20
Стандартні положення	22
17 сучасних футбольних правил	24
Суддівство, свисток, жовта і червона картки	26
Секрети футбольної тактики	30
Футбольні хитрощі	34
Під «стінку»!	34
Пас із пенальті	34
М'яч у спину	34
Чим бити?	35
Футбольні фінти	36
Груб'яни на футбольному полі	38
«Театр одного актора»	40
Футбол національних збірних	42
Міжнародні клубні турніри	52
Прізвиська футбольних команд	54
Легендарні футбольні протистояння	56
Уболівальники, ультрас і хулігани	58
Великий футбол і великі гроші	60
Against Modern Football: рух за старий добрий футбол ..	62
Видатні футболісти	64
Видатні тренери	76
Легендарні стадіони	84
Футбольні музеї	92
Яким буде футбол майбутнього	94